

SYNTEZA UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ROZWOJU ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO

w skali ponadlokalnej

Zespół Gmin Związku „Szelment” i „Dolina Rospudy

*(tekst jednolity ze zmianami wprowadzonymi uchwałą nr XIX/96/08,
wyróżnionymi w tekście pochylą czcionką w kolorze niebieskim)*

**ZALĄCZNIK NR 1
DO UCHWAŁY NR XIX/96/08
RADY GMINY BAKALARZEWO
Z DNIA 22 LIPCA 2008 ROKU
w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków
zagospodarowania przestrzennego gminy Bakalarzewo**

Warszawa maj 1998

Treść

1. Wprowadzenie
2. Zasoby zrównoważonego rozwoju gmin według grup tematycznych
3. Wielopoziomowa struktura celów i schemat powiązań procesów rozwojowych
4. Analiza uwarunkowań i kierunków w skali makro
5. Podstawowe mechanizmy rozwoju
6. Polityka przestrzenna
7. Mapa ponadlokalnych powiązań kierunków zmian zagospodarowania i ich uwarunkowań
8. Opis bazy danych studium

Załączniki:

1. Zasada rozwoju zabudowy
2. Ekorozwój gmin Suwalszczyzny - studium szans w perspektywie europejskiej i regionalnej J. Sarul
3. Ochrona krajobrazu A. Gabryszewski
4. Tradycyjna zagroda rolnicza

1. Wprowadzenie

U podstaw opracowania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy legło przekonanie o potrzebie powiązania zmian zagospodarowania przestrzennego z realizacją trwałego, zrównoważonego rozwoju gminy według kryterium efektywności ekonomicznej.

Jako narzędzie badania uwarunkowań, kierunków i mechanizmów zrównoważonego rozwoju gminy przyjęto opracowaną w Instytucie metodę ewolucyjną w ujęciu wielopoziomowym, opartą na nowym tzw. przyrodniczym paradygmacie ekonomii. Istota metody ewolucyjnej polega na modelowaniu dynamiki przekształceń rozwojowych jako ciągłego procesu, złożonego z wielu wzajemnie powiązanych przekształceń strukturalnych. Przekształcenia te rodzą się dzięki mnogości mikro procesów samoorganizacji zachodzących w organizmie gminnym. W Studium bada się te przekształcenia w opcji przestrzennego zagospodarowania. Kryterium wyboru najlepszych rozwiązań jest zrównoważony rozwój i poprawa jakości życia mieszkańców gminy. Przyjęta metoda polega zatem na ujmowaniu zmian zagospodarowania a w szczególności zmian sposobu użytkowania terenów jako silnie dynamizującego składnika procesu rozwoju, na który składają się nieustannie zachodzące przemiany strukturalne. Na przykład parcelacja słabych gruntów na cele mieszkaniowe lub rekreacyjne i powiązanie tego procesu z rozwojem agroturystyki i usług oraz zachowaniem obszarów szczególnie atrakcyjnych przyrodniczo. W przeciwieństwie do często stosowanej fotografii stanu gminy uzyskiwanej na podstawie danych statystycznych i inwentaryzacji a następnie uzupełnianej wizją rozwoju, metoda ewolucyjna umożliwia modelowanie przyszłego przebiegu procesów rozwojowych jako wyniku analizy ich właściwości dynamicznych w powiązaniu z uwarunkowaniami.

Wielopoziomowość oznacza uwzględnianie wpływu różnych poziomów organizacji przestrzennej na przebieg procesów rozwojowych w obszarze gminy, wg. przyjętego poniżej schematu:

**POZIOM I :
SAMOORGANIZACJA, BILANSOWANIE, ZARZĄDZANIE
GMINA:**

Analiza gminy jako całości, z uwzględnieniem zróżnicowania przestrzennego jej zasobów

**POZIOM II :
WSPÓŁPRACA, KOORDYNACJA
ZESPÓŁ GMIN**

„SZELMENT” I „DOLINA ROSPUDY”

Analiza zespołu gmin jako całości z uwzględnieniem zróżnicowania przestrzennego w skali ponad gminnej (infrastruktura techniczna i społeczna, komunikacja, zasoby przyrody i ich ochrona)

**POZIOM III :
WSPÓŁPRACA, KOORDYNACJA
REGION SUWALSKI
ZIELONE PŁUCA POLSKI**

Otoczenie zespołu gmin z uwzględnieniem zróżnicowania przestrzennego w skali regionalnej

Uwzględnienie wielopoziomowości oznacza uwzględnienie w strategii rozwojowej faktu, że gmina z jej zróżnicowanym wnętrzem jest jednocześnie częścią większej całości - związku gmin, obszaru funkcjonalnego oraz regionu. Powinna zatem wyciągać z tego korzyści, bowiem wielopoziomowe oddziaływania mają silny wpływ na zagospodarowanie przestrzenne i rozwój.

Takie podejście umożliwia waloryzację określonych w uwarunkowaniach i wybranych w kierunkach zasobów lokalnych w kilku opcjach: regionalnej, mezoregionalnej (powiatowej) i gminnej. Pozwala to na wszechstronny, wielopoziomowy marketing wzmacniający ofertę lokalną. Dotyczy to zarówno działań rynkowych jak też starań o środki publiczne. Waloryzacja zasobów nie tylko z lokalnego punktu widzenia ale również w ocenie ponad lokalnej, ma szczególne znaczenie przy ~~decyzjach~~ decyzjach związanych ze zmianami użytkowania terenów i wiąże się z dynamiką procesów urbanizacji, co pokazano na wykresach zamieszczonych w monografiach dla poszczególnych gmin.

Przyjęto następującą zasadę wynikającą z wielopoziomowości:

- waloryzacja zasobów gminy na jej wewnętrznym poziomie, poprzez oddziaływanie rynkowe poszczególnych zasobów lub ich zespołów - marketing gminny
- waloryzacja zasobów zespołu gmin: Związku „SZELMENT” I „DOLINA ROSPUDY” jako całości - marketing mezoregionalny
- waloryzacja zasobów regionu suwalskiego oraz ZPP jako całości - marketing regionalny i ZPP

Dotyczy to w szczególności następujących przedsięwzięć:

- realizacji programu rolnictwa ekologicznego z towarzyszącą mu siecią usług w zakresie zaopatrzenia i zbytu, szkoleń i reklamy produktów,
- rozwoju przetwórstwa, szczególnie produktów rolnictwa ekologicznego,
- rozwoju agroturystyki, ekoturystyki, narciarstwa, turystyki rowerowej i towarzyszącej infrastruktury technicznej oraz usług,
- rozwoju kultury dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców i turystów,
- rozwoju oświaty,
- rozwoju transportu publicznego (mikrobusowego), szczególnie w zakresie dowozu dzieci do szkół i obsługi ruchu turystycznego,
- ochrony środowiska przyrodniczego,
- ochrony środowiska społecznego i zapobiegania rozwojowi patologii społecznych,
- ochrony krajobrazu kulturowego,
- rozwoju mieszkalnictwa,
- wykorzystania przygranicznego położenia do *podnoszenia wartości własnych zasobów np. współpraca agroturystyki po obu stronach granicy, lokalna komunikacja turystyczna - transgraniczna jako czynnik przyciągający turystów,*
- ograniczanie zagrożeń związanych z przygranicznym położeniem,
- rozwoju infrastruktury a szczególnie nadążanie z rozwojem kanalizacji za dynamiką sieci wodociągowej,
- rozwoju i poprawy standardu dróg oraz kolei.

Wynikiem waloryzacji uwzględniającej wielopoziomowe oddziaływania czynników przyrodniczych i gospodarczych było wyznaczenie:

- stref rozwoju turystyki na obrzeżach suwalskiego parku krajobrazowego, jako mechanizmu dynamicznego chroniącego wnętrze Parku oraz mechanizmu inicjującego wielofunkcyjny rozwój wsi leżących poza parkiem. Wsie te mają szansę zwiększać swój potencjał atrakcyjności turystycznej właśnie dzięki sile oddziaływania potencjału Parku.

- Stref rozwoju mieszkalnictwa i rekreacji powiązanych z mechanizmem ochrony przyrody (bioróżnorodności, małej retencji, zalesiania, zadrzewiania, zakrzewiania, ochrony zlewni jezior).

Waloryzację zasobów gminnych przedstawiono w tomie dokumentacji poziomu I, który zawiera analizę zasobów gminy jako całości, wraz z mapą uwarunkowań w skali 1: 25 000, dla każdej z gmin oraz analizy zasobów poszczególnych wsi oraz z mapami.

Waloryzację zasobów zespołu gmin przedstawiono w rozdziale poświęconym analizie poziomu II, ze schematami wskazującymi możliwe i pożądane kierunki współdziałania, oraz niezbędne obliczenia potencjałów poziomu II. Przedstawiono mapę w skali 1: 100 000 wskazującą zasoby szczególnie potrzebujące koordynacji i współpracy na tym poziomie.

Waloryzację zasobów na poziomie regionalnym przedstawiono wykorzystując materiały uzyskane na polecenie wojewody suwalskiego z Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego - są to wnioski wynikające ze Studium wojewódzkiego.

Ponadto wykorzystano materiały dwóch strategii wojewódzkich wykonanych w latach 1995 (Zespół pod kierunkiem prof. Pawła Georgicy) i 1997 (Zespół ARES'u).

Waloryzację przeprowadzono przy pomocy opracowanej w Instytucie metody energetycznej, która polega na oszacowaniu energii potencjalnej zasobów wyrażającej się siłą oddziaływania rynkowego oraz wpływem na jakość życia mieszkańców gminy. Jako przykład może posłużyć związany ze zmianą sposobu użytkowania terenów rozwój urbanizacji w gminie Bakalarzewo, który skutkuje silnym trendem obejmującym coraz nowe obszary gminy. Wykorzystanie tego trendu i mody na działkę w Bakalarzewie daje szansę na dochody również mieszkańcom terenów mniej atrakcyjnych turystycznie, jeśli wykorzysta się system wzajemnego współdziałania różnych zasobów.

W schemacie przedstawionym na rysunku wyrażono główną ideę ewolucyjnej metody modelowania trwałego rozwoju, jest to teza, że trwałe, zrównoważony rozwój (ekorozwój) jest zależny od trzech elementów, które można nazwać celami warunkującymi sukces strategii rozwoju gminy prowadzącej do sukcesu polityki dającej poprawę jakości życia. Są to następujące elementy:

- **A** - akumulacja energii czyli gromadzenie wszelkiego rodzaju bogactw,
- **Z** - zachowanie istniejących zasobów środowiska przyrodniczego i społecznego,
- **W** - współpraca z otoczeniem wspomagająca własny rozwój, z uwzględnieniem współpracy lokalnej, regionalnej i europejskiej.

Każdy z wymienionych elementów ma złożoną strukturę wzajemnie powiązanych celów niższego rzędu zapewniających realizację celu nadrzędnego jakim jest efektywne gospodarowanie skutkujące gromadzeniem energii, przysparzaniem i zachowaniem istniejącego bogactwa z wykorzystywaniem do tego celu własnych zasobów i wymiany z otoczeniem.

Zarówno elementy A Z W jak też ich wewnętrzne składniki - przede wszystkim zasoby i sposoby ich wykorzystywania, są silnie wzajemnie uzależnione. Wykrywanie tych skomplikowanych zależności nie jest przedmiotem Studium. Jednakże, poprawne rozwiązywanie sformułowanych w ustawie zadań studium, wymaga podjęcia wysiłku dla uwzględnienia najważniejszych elementów i mechanizmów funkcjonowania tego złożonego kompleksu, szczególnie w zakresie ważnym dla polityki przestrzennej gminy.

Sposób podejścia zastosowany do analizy mechanizmu funkcjonowania gminy jako organizmu przyrodniczo-społeczno-gospodarczego jest przede wszystkim przestrzenny, jednak, włącza się także podejście przyrodnicze i ekonomiczne. Wyszliśmy bowiem z założenia, że jedynie zamożna gmina będzie miała dość sił i środków by nie tylko chronić i zachować ale także rozwijać swoje najcenniejsze zasoby. Stąd uwaga poświęcona mechanizmom ekonomicznym.

Poziom określony w schemacie jako taktyczny i operacyjny dotyczy właśnie poziomu, na którym rodzą się procesy samoorganizacji czyli inicjatywy gospodarcze, a których zdolność do przeżycia i rozwoju zależy od umiejętności nawiązania korzystnego współdziałania z innymi elementami a także od wymiany z otoczeniem szczególnie informacji.

W dalszej części pracy będzie przyjęta organizacja analiz wynikająca przede wszystkim z wymagań narzuconych ustawowo dla studium tzn. uwarunkowania i kierunki zagospodarowania oraz polityka przestrzenna. Wykorzystane tu zostało opracowanie autorskie prof. nauk techn. Tadeusza Sumienia dające podstawę metodyczną opracowania studium właśnie w opcji przestrzennego zagospodarowania. Przyjęto za autorem 8 grup tematycznych dla uwarunkowań i kierunków:

1. Europejsko regionalne - ER
2. Przestrzenno - krajobrazowe - PK
3. Prawno - administracyjne - PA
4. Środowiskowo - przyrodnicze - SP
5. Środowiskowo - kulturowe - SK
6. Transportowo - komunalne - TK
7. Społeczno - demograficzne - SD
8. Ekonomiczno - informacyjne - EI.

Wymienione grupy tematyczne służą do klasyfikacji zasobów i zmiennych w podczas pracy nad wyborem kierunków i wykorzystywaniem uwarunkowań.

1. Zasoby europejsko-regionalne:

- przygraniczne położenie (granica litewska), na trasie do Helsinek i Petersburga,
- położenie w Euroregionie Niemen,
- położenie w regionie Zielonych Płuc Polski pomiędzy Mazurami i Pojezierzem Augustowskim oraz Biebrzańskim Parkiem Narodowym,
- dla turystyki - unikalne zasoby przyrodnicze i krajobrazowe Suwalskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną tworzące przestrzeń zagospodarowania o walorach szczególnie atrakcyjnych dla mieszkańców silnie zurbanizowanych obszarów Wspólnoty Europejskiej,
- atrakcyjny turystycznie szlak kajakowy jezior Doliny Rospudy oraz jezior Doliny Bludzi o charakterze krajobrazu podgórskiego,
- rozległe, słabo zurbanizowane obszary o bezwzględnych różnicach wysokości wzniesień przekraczających często 100 m i bardzo stromych, urwistych zboczach atrakcyjne dla turystyki konnej i rowerowej,
- produkcja żywności czystej ekologicznie oraz przetwórstwo żywności według regionalnych receptur,
- oferta terenów budowlanych dla turystyki i mieszkalnictwa rekreacyjnego (drugie domy, apartamenty letniskowe do wynajęcia),
- oferta terenów budowlanych dla nieuciążliwego przemysłu o wysokich wymaganiach co do czystości środowiska,
- szkolnictwo i oświata w zakresie know-how dla krajów Europy - Środkowo wschodniej.

2. Zasoby Przestrzenno - krajobrazowe - PK

- unikalne zasoby przyrodnicze i krajobrazowe Suwalskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną jako potencjał przyciągania turystów
- atrakcyjny turystycznie szlak kajakowy jezior Doliny Rospudy oraz jezior Doliny Bludzi o charakterze krajobrazu podgórskiego,

- rozległe, słabo zurbanizowane obszary o bezwzględnych różnicach wysokości wzniesień przekraczających często 100 m i bardzo stromych, urwistych zboczach na północy i zachodzie gminy Przerośl, na całym obszarze chronionego krajobrazu gminy Wiżajny i Rutka - Tartak, na północy i wschodzie gminy Szypliszki, jako zasób turystyki specjalizowanej,
- miejscowości o unikalnych walorach przestrzenno-krajobrazowych i klimatycznych: Smolniki, Postawełe, Lizdejki, Pobondzie, Becejły, Sidory, Sumowo, Sidorówka, jako obszary strefy usług rekreacyjnych i lecznictwa klimatycznego
- obszar chronionego krajobrazu Doliny Rospudy, jako zasób turystyki specjalizowanej i letniskowej,
- obszary południowo-wschodniej strefy Gminy Przerośl, południowe Gminy Jeleniewo i południowe gminy Szypliszki jako strefa rozwoju mieszkalnictwa oraz w strefie oddziaływania Via Baltiki - usług,
- obszary południowo-zachodnie Gminy Raczki jako strefa oddziaływania uzdrowiska Augustów i Puszczy Augustowskiej - rozwój turystyki zdrowotnej i lecznictwa wg. zasad medycyny naturalnej oraz mieszkalnictwa

3. Uwarunkowania prawno - administracyjne:

- granica państwowa (północna granica gmin: Wiżajny, Tutka - Tartak, Szypliszki)
- granice gmin i sołectw,
- granice obszarów ograniczeń i wykluczeń z mocy ustaw
- granice obszarów chronionych na mocy zarządzenia wojewody,
- granice obszarów chronionych i inne postanowienia planu miejscowego,
- granice obszarów chronionych na mocy zarządzenia Gminy.

4. Zasoby środowiska przyrodniczego:

- rezerваты istniejące,
- rezerваты projektowane,
- Suwalski Park Krajobrazowy,
- obszary chronionego krajobrazu,
- użytki ekologiczne istniejące,
- użytki ekologiczne projektowane,
- pomniki przyrody,
- stanowiska flory i fauny,
- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- lasy,
- wody,

- bagna i nieużytki,
- głazowiska.

5. Zasoby środowiska kulturowego:

- obszary chronionego krajobrazu,
- zabytki kultury materialnej,
- zabytki sztuki,
- stanowiska archeologiczne,
- zabytkowe układy urbanistyczne,
- istniejąca infrastruktura społeczno-kulturalna wymaga rozwinięcia, nie zaspakaja bowiem rosnących potrzeb stałych mieszkańców i turystów.

6. Zasoby Transportowo - komunalne

- drogi, sieć dróg istniejących na ogół zaspakaja potrzeby lokalne, konieczny rozwój transportu możliwiający szybki dojazd turystów z Europy i głębi Kraju (samolot, szybki pociąg, autostrada)
- koleje, w Raczkach i Kaletniku, warto rozważyć możliwość ich ożywienia w sezonie,
- linie elektro-energetyczne,
- ujęcia wód, wodociągi, szybki rozwój sieci wodociągowej
- kanalizacja, oczyszczalnie ścieków, praktycznie brak kanalizacji poza miejscowościami gminnymi, konieczny rozwój kanalizacji skorelowany z rozwojem sieci wodociągowej,
- wysypiska śmieci, są w każdej gminie.

7. Zasoby społeczno - demograficzne:

- zabudowa, generalnie wymaga poprawy wizerunku, zabudowa szczególnie kolonijna i samotnicza stanowi wartościowy zasób kulturowy i powinna być chroniona,
- gęstość zaludnienia, mała - duże gospodarstwa,
- wykształcenie, znaczny wzrost liczby rolników ze średnim wykształceniem,
- struktura demograficzna, niekorzystna, pewna poprawa liczby kobiet w stosunku do mężczyzn,
- przyrost naturalny, niski,
- prognoza demograficzna,
- migracje, aktualnie malejący trend .

8. Zasoby i mechanizmy ekonomiczno - informacyjne

- miejsca pracy, możliwości rozwoju agroturystyki i przetwórstwa,

- podmioty gospodarcze, podstawa - gospodarstwa rolne, konieczny rozwój przetwórstwa i usług,
- bezrobocie, trend malejący,
- wykształcenie, trend rosnący, konieczny rozwój infrastruktury kulturalnej dla zaspokojenia nowych potrzeb wykształconych rolników,
- najważniejsze procesy gospodarcze w gminie, rolnictwo ekstensywne,
- zasoby własne gminy i sposoby ich wykorzystywania, gminy prowadzą mało aktywną politykę obrotu nieruchomościami, ograniczając obrót do niezbędnych działań związanych z inwestycjami komunalnymi, ewentualnie sprzedaży, niezbędna śmiała polityka inwestycyjna i obrót terenami uzbrojonymi i nieuzbrojonymi
- inwestycje - dynamika w latach 1980 i 1990 - tych wg. zezwoleń na budowę,
- budżety gmin: struktura dochodów i wydatków

Definicje

Polityka - formułowanie założeń i głównych celów zrównoważonego rozwoju, dotycząca jakiejś całości (przestrzennej, administracyjnej, partyjnej, dziedziny działalności itp.), może występować na różnych poziomach organizacji układu. W rozważanym przypadku dotyczy gminy jako całości, zespołu gmin i regionu.

Strategia - kreowanie planów realizacji celów głównych dla całej gminy, wyznaczanie celów warunkujących zrównoważony rozwój

Taktyka - zarządzanie realizacją celów strategicznych, wyznaczanie i zarządzanie realizacją zadań operacyjnych

Działania operacyjne - realizacja zadań wyznaczonych w ramach przyjętej strategii i taktyki

Metoda ewolucyjna - metoda polegająca na uwzględnianiu zmian strukturalnych w procesie rozwoju oraz na uwzględnianiu właściwości rozwoju polegającej na przechodzeniu ze stanu starej niezadawalającej równowagi przez nierównowagę związaną ze zmianami do nowej bardziej korzystnej równowagi

Stabilność przemian i rozwoju - polega na tym, że konieczne dla rozwoju zmiany i związana z nimi nierównowaga nie występuje jednocześnie w zbyt wielu miejscach w układzie, dzięki czemu układ podlegając zmianom zachowuje globalną równowagę

Waloryzacja energetyczna - szacowanie wartości zasobu na podstawie oszacowania (obliczenia) jego energii i siły oddziaływania z rynkiem

Sumowanie proste (algebraiczne) - suma = wielkość 1 + wielkość 2 + wielkość 3 + ...

Sumowanie nieproste - np. wykładnicze występuje w modelach opisujących rozwój, np. efekty pieniężne dobrze ulokowanych inwestycji

$$\text{suma} = e^{\text{wielkość 1} + \text{wielkość 2} + \text{wielkość 3} + \dots} = e^{\text{wielkość 1}} \times e^{\text{wielkość 2}} \times e^{\text{wielkość 3} + \dots}$$

2. Analiza uwarunkowań i kierunków w skali makro

Obszar zespołu 8 gmin w skład, którego wchodzi gminy: Jeleniewo, Przerośl, Rutka - Tartak, Szypliszki, Wiczajny należące do Związku Gmin Północno-Wschodnich „Szelmant” oraz gminy „Doliny Rospudy”: Bakalarzewo, Filipów, Raczki należy geograficznie do Pojezierza Wschodnio Suwalskiego. Graniczy od północy z Pojezierzem Litewskim, od zachodu z Pojezierzem Mazurskim od wschodu z Pojezierzem Sejneńskim od południa z Równiną Augustowską. W. Jankowski [1994, 1995].

Centrum obszaru stanowi Suwalski Park Krajobrazowy, który od północnego zachodu graniczy z Parkiem Puszczy Rominckiej a po stronie rosyjskiej z dalszą częścią puszczy i Jeziorem Wisztynieckim - Strefa Chronionego Krajobrazu, po stronie litewskiej z Wisztynieckim Parkiem Regionalnym. Po stronie zachodniej Mazury Garbate i Puszcza Borecka a następnie Mazurski Park Krajobrazowy. Dalej na południu Pojezierze Ełckie, Puszcza Augustowska i Wigierski Park Narodowy, jeszcze dalej na południe Biebrzański Park Narodowy, potem Narwiański, Puszczy Knyszyńskiej i Białowieża.

Jak pokazano na mapie obszarów Europejskiej sieci obszarów chronionych potencjał przyrodniczy i atrakcyjność turystyczna może być

jedynie porównywana z rozległymi obszarami górskimi, których jest jednakże w Europie dużo. Suwalszczyzna wraz z otoczeniem jest unikalna w skali pojezierzy europejskich. Jest to bardzo duży obszar ~ 4 000 km² o wielkiej energii i różnorodnych siłach oddziaływania na otoczenie. Przede wszystkim na potencjalnych turystów, to oddziaływanie bowiem jest najważniejszym z możliwych mechanizmów rozwoju gospodarczego i poprawy jakości życia regionu, noszącego słusznie nazwę Regionu Funkcjonalnego Zielone Płuca Polski i Europy. Obecnie obszar ten wchodzi w skład nowo utworzonego regionu transgranicznego o nazwie Euroregion NIEMEN.

Turystyka pociąga za sobą rozwój przetwórstwa produktów ekolnictwa, oraz rozległą sferę usług i związanych z nimi inwestycji. Na załączonych schematach pokazano układ powiązań poszczególnych czynników tworzących strukturę i złożony mechanizm napędowy zrównoważonego rozwoju obszaru.

Istota rzeczy wynikająca z analizy wielopoziomowej, całości obszaru zespołu gmin, to czynnik wzmocnienia ofert poszczególnych obszarów, gmin i podmiotów gospodarczych. To wzmocnienie powstaje dzięki ich współpracy oraz przez globalny efekt synergii wytwarzany przez oddziaływanie obszaru jako całości. Jest to efekt przestrzenny związany z sumowaniem (nieprostym) energii oddziaływania poszczególnych elementów zróżnicowanej struktury przestrzennej zasobów obszaru wszystkich gmin, wynik umiejętnego wykorzystywania wewnętrznych powiązań np. szlaku Rospudy z SPK, agroturystyki i ekolnictwa, ograniczeń na terenie rezerwatu z jego atrakcyjnością turystyczną wzmacniającą potencjał turystyczny otoczenia. Przykład: strefa rozwoju zagospodarowania turystycznego wokół SPK jako jego ochrona i wykorzystywanie szans przez okoliczne miejscowości. Dotyczy to wszystkich obszarów działalności związanych z daną strukturą przestrzennego zagospodarowania. Warunkiem uruchomienia tego typu oddziaływania jest po pierwsze ich rozpoznanie poprzez wielopoziomową analizę systemową uwarunkowań, po drugie organizację współdziałania i po trzecie przez umiejętnie zaprogramowany marketing. Powinien on mieć następującą strukturę:

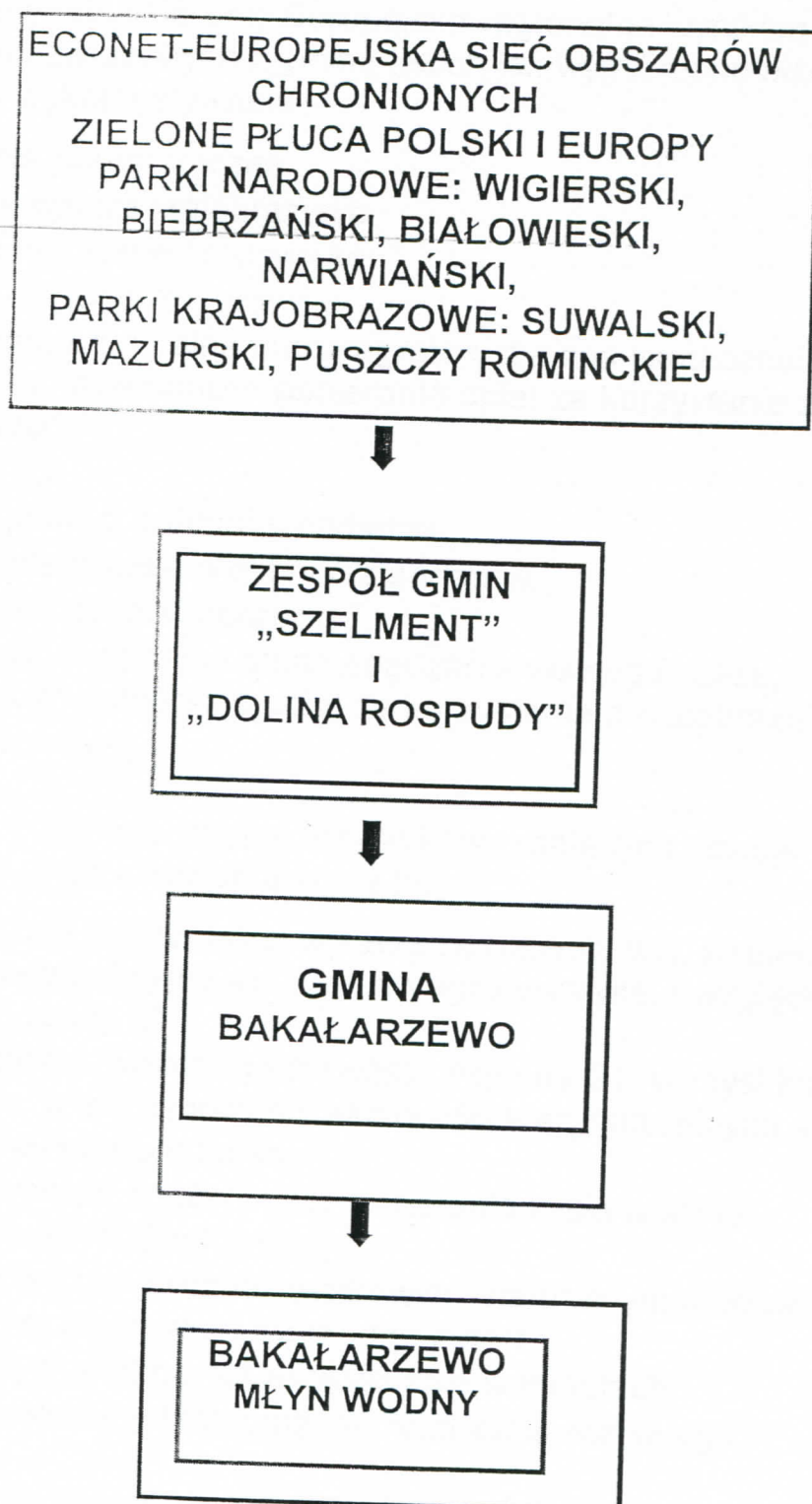
- Informacja o całości regionu
- Informacja o mezoregionach
- Informacja o mikroregionach
- Informacja o poszczególnych obiektach (hotelach, miejscowościach, atrakcjach).

Tego typu wielopoziomowa struktura powinna być konstruowana dla każdego obszaru działalności lub dla wszystkich razem. Np. agro- i ekoturystyka, produkcja i przetwórstwo żywności czystej ekologicznie.

Zasoby same z siebie rzadko przynoszą dochody, aby to było możliwe; w przypadku zasobów dostępnych w stanie „surowym” muszą one zostać wyposażone w „mechanizm zbierania opłat” za ich wykorzystywanie - na przykład krajobraz, aby przynosił dochody musi zostać wyposażony w infrastrukturę turystyczną, informacyjną, związki z ekoturystyką, z oświatą w zakresie know-how, nauki języków itp. Wymaga to zainwestowania pracy, informacji i pieniędzy. Ważne jest uświadomienie sobie, że proporcje tych czynników, zmieniają się znacznie, zależnie od rodzaju zasobu. Czynnikiem pieniędzy wbrew obiegowej opinii, nie jest najważniejszy, nie on decyduje o wielkości osiąganych dochodów. Najważniejszym czynnikiem jest, najsilniej wpływającym na wielkość osiąganych dochodów jest informacja a następnie praca nad jej wykorzystaniem. Pieniądz służy jako czynnik realizacyjny, wykonawczy, wspiera ale nie decyduje. Należy pamiętać, że wiele zasobów można wykorzystać nie inwestując wcale albo prawie wcale gotówki np. przydrożna sprzedaż owoców, grzybów, napojów, ciasta własnego wypieku, babki ziemniaczanej. Ważne jest, żeby uruchomić proces autokatalizy samowzmacniania, polegający na tym, żeby odpowiednią część dochodu uzyskanego w pierwszym działaniu zainwestować w rozszerzenie i wzmocnienie tego działania w dalszej kolejności następnego itd. Rozwój właśnie na tym polega i jest to właściwość nieprostego sumowania (patrz definicje).

Na ogół im większa energia włożona w „mechanizm pobierania opłat” tym większy skutek w postaci osiąganego dochodu, jego wielkość zależy jednak silnie nie tyle od samej ilości włożonej energii, ile od rozpoznania proporcji rozkładu na wymienione wyżej trzy czynniki. Zawsze jednak należy pamiętać o zużywaniu się zasobu, nawet jeśli jest to zasób odnawialny np. krajobraz.

SCHEMAT WIELOPOZIOMOWYCH RELACJI INFORMOWANIA O ZASOBACH

2.1. Uwarunkowania i kierunki Europejsko-regionalne

Uwarunkowania i kierunki Europejsko-regionalne wynikają z przyczyn bezpośrednio związanych z gminą takich jak wymienione niżej zasoby i sposoby ich wykorzystywania:

- położenie przygraniczne,
- unikalne walory krajobrazowe,
- czyste i naturalne środowisko,
- lokalne wartości kulturowe,
- atrakcyjna, oryginalna oferta agroturystyczna skutecznie uruchamia „mechanizm pobierania opłat za korzystanie z krajobrazu”,
- dobre drogi,
- infrastruktura o dobrym standardzie,
- usługi podstawowe o dobrym standardzie,
- niski współczynnik urbanizacji,
- atrakcyjna, oryginalna oferta spędzania wolnego czasu, „mechanizm pobierania opłat za korzystanie z krajobrazu”,
- bezpieczeństwo.

Występuje również grupa czynników mających swoje źródło w zewnętrznych uwarunkowaniach, są to:

- strategia Unii Europejskiej w zakresie rozwoju wsi, wspierająca rozwój wielofunkcyjny wsi a w nim agroturystykę, uwzględnianie zaleceń Agendy 21
- zasada zrównoważonego rozwoju i Agenda 21, w myśl których wieś i rolnictwo, w szczególności ekologiczne są naturalnymi strażnikami biosfery i jej różnorodności,
- znużenie mieszkańców miast monotonią życia w silnie zurbanizowanym środowisku,
- chęć odnowy biologicznej w zdrowym, naturalnym środowisku, lepiej usuwającym zmęczenie niż modne kurorty,
- popyt na żywność czystą ekologicznie w miastach,
- popyt na naturalny krajobraz, na rytm życia wiejskiego

Z powyższych uwarunkowań i ogólnych kierunków wynikają wnioski dla kierunków zmian zagospodarowania mające związek z wchodzeniem Polski do Unii Europejskiej, są to:

- przygotowanie terenów budowlanych,
- przygotowanie programów rozwoju mieszkalnictwa, rekreacji i usług turystycznych,

- przygotowanie programu rozwoju infrastruktury technicznej,
- przygotowanie programu rozwoju infrastruktury społecznej,
- program oświatowy dla rolników i wymiana z zagranicą.
- uwzględnienie wymiany zagranicznej zarówno w skali europejskiej jak lokalnej wymiany przygranicznej.

2.2. Czynniki prawno-administracyjne, przyrodnicze i przestrzenno-krajobrazowe oraz gospodarcze

W przypadku gmin Związku „SZELMENT” i „DOLINY ROSPUDY” mamy do czynienia z wynikami wieloletniego działania dla dobra środowiska przyrodniczego i kulturowego nawet w niesprzyjających ochronie przyrody latach PRL. Dzięki działaniom podejmowanym przez wiele środowisk, przede wszystkim suwalskiego jak również białostockiego i warszawskiego związanych z ZPP i innymi inicjatywami. Dzięki temu przyroda suwalska stanowi teraz zasób unikalny na skalę europejską. Przedstawione na mapach uwarunkowań i komputerowych bazach danych zabezpieczenia prawne umożliwiły i wszystko wskazuje, że będą nadal umożliwiać ochronę środowiska przyrodniczego traktowanego jako jedna całość ze środowiskiem społecznym i gospodarczym. Razem bowiem z planami miejscowymi tworzą system prawny silnie oddziałujący na organizmy bio-społeczne, których sprawne funkcjonowanie umożliwia poprawę jakości życia mieszkańców gminy.

Głównym czynnikiem sprawczym w zakresie prawno-administracyjnym są postanowienia planów miejscowych. Najważniejsze z nich to:

- określenie granic obszarów chronionych, uwzględnienie ich przy określaniu przeznaczenia terenów,
- określenie obszarów zwartej zabudowy wsi
- określenie funkcji wsi
- określenie przeznaczenia terenów

Ponieważ obszary lasów, jezior, i innych ekosystemów a także jednostek krajobrazowych nie respektują granic gmin, konieczne jest zespolenie wysiłków zarządów gmin dla sprawnego zarządzania środowiskiem, ochroną zasobów i ich wykorzystywaniem dla dobra mieszkańców dzisiaj i jutro, zgodnie z zaleceniami Agendy 21. Efektywne sprzężenie ochrony przyrody i rozwoju gospodarki jest podstawą metody zastosowanej w Studium.

Sporządzone w latach 1994-1995 inwentaryzacje przyrodnicze i strategię ekorozwoju Gmin „SZELMENT” i „DOLINY ROSPUDY”

wykorzystywane w Studium stanowią podstawę merytoryczną umożliwiającą sporządzenie warstw informacyjnych map komputerowych. Wykorzystano również materiały planów miejscowych, materiały robocze Planu ochrony SPK oraz materiały Studium Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Suwalskiego, udostępnione przez Wojewódzkie Biuro Planowania przestrzennego i Zarządy Gmin.

Starano się uwzględnić nowe możliwości wynikające z przepisów i funduszy UE wspierających proekologiczny rozwój wsi. (opracowanie J. Sarula).

2.3. Uwarunkowania przyrodnicze w skali ponadlokalnej i ich związki z gospodarką

2.3.1. Podstawowe zasoby i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego obszaru zespołu gmin

- **tereny obszarów chronionych:** tworzą dynamiczny system współdziałających ekosystemów; rezerваты istniejące i projektowane, Suwalski Park Krajobrazowy z jeziorami Hańcza, Szurpiły, Jaczno i Kamendul, Perty i Kojle oraz z otuliną, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne istniejące i projektowane, system dolin Czarnej Hańczy, Szeszupy i Szelmentki, Rospudy, Bludzi i Błędzianki, jeziora doliny Rospudy, jeziora doliny Bludzi, jezioro Szelment Wielki i Mały, Jezioro Wizajny i Góry Sudawskie z jeziorem Sudawskim, Jeziora Potopskie, jezioro Kupowo z Szelmentką i wiele innych przedstawionych na mapach uwarunkowań poszczególnych gmin.
- **geomorfologia:** formy rzeźby terenu pochodzenia glacialnego o unikalnym charakterze, wysoczyzny morenowe o bogatym urzeźbieniu i względnych różnicach wysokości do 100 m, strome stoki dolin rzecznych Szeszupy, Czarnej Hańczy, Szelmentki, Rospudy, Błędzianki, Bludzi, formy terenu pochodzenia fluwioglacjalnego, ozy i kemy, tarasy kemowe, równiny sandrowe, formy wytopiskowe: jeziora i zagłębienia terenu, skutki działalności rzek w postaci tarasów zalewowych, meandrów, parowów i wąwozów.
- **hydrografia:** obszar należy do zlewni: Wisły - Rospuda, Niemna - Szeszupa, Czarna Hańcza i Pregoty - Błędzianka. Rzeki uchodzące do Pregoty i Niemna przebijając się przez wysoczyzny oznaczają się dużym spadkiem i tworzą malownicze przełomy, podobnie Rospuda w części północnej. Jeziora występujące w obszarze Zespołu Gmin - jest ich ponad 100 o powierzchni powyżej 1 ha, są zasobem wielkiej wartości zarówno jako czyste akweny w większości o nieznacznej eutrofizacji. Jednakże właśnie eutrofizacja jest największym zagrożeniem jezior, ze względu na

dostawę materii z ich własnych zlewni, ze względu na duże spadki i stosunkowo duży obszar zlewni w porównaniu z powierzchnią i objętością wody. Największe i najgłębsze jeziora: Hańcza - 291,5 ha, 111,8 m gł., 223,7 m n.p.m. Szelment Wielki - 334 ha, 45 m gł., 175,8 m n.p.m., Szelment Mały - 157,5 ha, 28,5 m gł., 175,8 m n.p.m., Wiżajny - 267,5 ha, 5,3 m gł., 241,9 m n.p.m., Białe Filipowskie - 117,5 ha, 53 m, 196,7 wys. n.p.m., Rospuda - 324 ha pow., 39 m - gł., 173 m n.p.m., Szurpiły - 82 ha, 46,8 m gł., 182,8 m. n.p.m., Boczne 52,5 ha, 33,5 m gł., 198,5 m n.p.m., Pobondzie 50,0 ha, 10,0 m gł., 141,9 m n.p.m. Jeziora stanowią ważny czynnik kształtowania topoklimatów i mają znaczny wpływ na uprawy poprawiając wilgotność i łagodząc różnice temperatur w tym ostrym klimacie. Jeziora są też najcenniejszym zasobem krajobrazowym stanowiącym o sile przyciągania turystów. Ale też dlatego trzeba je otoczyć opieką i strzec przed nadmierną urbanizacją i po prostu przed zdeptaniem strefy brzegowej, Bowiem tylko jezioro czyste o malowniczych, niezaśmieconych, wolnych od zabudowy brzegach przyciąga turystów. Oczywiście nie oznacza to całkowitego wykluczenia infrastruktury turystycznej nad jeziorami. Musi ona jednak być wprowadzana z namysłem, mądrze, po mistrzowsku zaprojektowana przez utalentowanych architektów o pro przyrodniczym nastawieniu. Gminy powinny ogłaszać konkursy architektoniczne na zagospodarowanie przestrzenne ważnych obszarów.

- **wody podziemne** (zasoby czwartorzędowe) nie należą do dużych, mają one charakter infiltracyjny, zasilane są głównie z wód opadowych, których większa część spływa do sieci hydrograficznej ze względu na występujące urzeźbienie terenu i istniejące melioracje. Należy dążyć do zatrzymania większej części wód opadowych przeciwdziałając nadmiernej szybkości spływu poprzez stworzenie warunków infiltracji wód w głąb gruntu. Bogata rzeźba pozbawiona trwałej w skali roku szaty roślinnej: leśnej, krzewiastej oraz runi łąkowej jest narażona na intensywną erozję wodną, wietrzną i słoneczną A. Niedek [1995]. Częsty to obraz np. we wsi Polemonie i Jodoziory wśród jezior, oczek i bagien rozległe obszary suszy, wyschnięte łąki i zasiewy.
- **gleby**: tworzone przez utwory akumulacji glacialnej i fluwioglacialnej zlodowacenia północnopolskiego, w postaci glin zwałowych czyli utworów gliniastych, żwirowo-piaszczystych i piasków zwałowych. Stwierdzono następujące rodzaje gleb: żwiry piaszczyste, piaski luźne, piaski gliniaste, gliny, pyły, pyły na glinach i łąkach, łąki.

Dominującym rodzajem gleb są piaski gliniaste głównie na glinie, na niektórych obszarach występują łąki i pyły. Przeważają następujące typy genetyczne gleb: Gleby brunatne (dominują w zachodniej części obszaru), gleby płowe pod gruntami ornymi i lasami, gleby bielcowe podobnie. Gleby opadowo glejowe, murszowo torfowe, czarne ziemie, mułowo torfowe występują w podmokłych dolinach i obniżeniach terenu. mady - występują wąskimi pasami w dolinach rzek Szeszupy, Szelmentki i Czarnej Hańczy. Według klas bonitacyjnych dominują grunty klasy III (niewiele) i IV jako grunty dobre, wyróżniane na mapach jako warte ochrony, przeważają grunty słabe klasy V i VI. **Sytuacja glebowa (jakość) powinna skłaniać do zalesień i preferowania pastwisk w miejsce gruntów ornymi, szczególnie na gruntach o dużych spadkach oraz do starannego doboru rodzaju upraw na pozostałym zmniejszonym areale np. eko-uprawy.**

- **szata roślinna:** położenie wododziałowe oraz struktura znacznych wyniesień morenowych i osadowych sprawia, że jest to obszar styku wpływów: atlantyckich z zachodu, borealnych z północy i wschodu, pontyjskich z południa. Dało to w skutku, niezwykle wykształcenie ekosystemów, z których szczególnie ważne są:

- ✓ ekosystemy wodne i bagienne z dużym udziałem elementów borealnych,
- ✓ lasy z udziałem elementów borealnych i atlantyckich
- ✓ murawy kserotermiczne z udziałem elementów borealnych i stepowych.

Podnosi to bardzo znacznie atrakcyjność turystyczną. **O wartości zasobów szaty roślinnej decyduje właściwie jej unikalność jako polskiej tajgi i barren.**

- **użytkowanie:** unikalne warunki geomorfologiczne wykształciły unikalny model rolniczego użytkowania, mający swój wyraz również w strukturze kolonijnej zabudowy wsi. Stwarza to obecnie znakomity punkt startowy dla realizacji zrównoważonego rozwoju, podjęcia hodowli restytucyjnej zagrożonych odmian roślin i zwierząt (możliwość realizacji programów dotowanych przez Unię Europejską. Także gospodarka rolna i leśna w połączeniu z działalnością wielofunkcyjną jak turystyka, produkcja żywności czystej ekologicznie i przetwórstwo.

Ma to również wpływ na krajobraz, stanowiąc o jego oryginalności i atrakcyjności. Użytkowanie powinno wzbogacać (restytucja starej zabudowy) oraz chronić przed zniszczeniem.

2.3.2. Główne mechanizmy gospodarcze i ich związki ze środowiskiem

~~Rolnicza przestrzeń produkcyjna~~ do niedawna podstawowy zasób działalności gospodarczej gmin - **zyskuje na wartości w powiązaniu z czynnikiem uwarunkowań przyrodniczych**. Gleby warte ochrony stanowią niewielki procent areálu (poniżej 20%), wyjątek stanowi gmina Raczki, gdzie przeważają gleby dobre oraz gmina Filipów gdzie gleby dobre stanowią ~ 40 %. Przeważa extensywny sposób uprawy. W powiązaniu z walorami przyrodniczymi takimi jak czystość gleby, wód i powietrza, bogactwo flory i fauny oraz mikroorganizmów i duże powierzchnie stref funkcjonalnych, (~ 50 % areálu), wspierających w sposób naturalny funkcjonowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej (doliny rzeczne, bagna, ekosystemy jezior, lasy i zadrzewienia, ekosystemy trawiaste o charakterze zbliżonym do naturalnego, jary i strome zbocza) istniejąca rolnicza przestrzeń produkcyjna staje się wartościowym zasobem dla **eko-rolnictwa**, pod warunkiem uruchomienia całości systemu produkcji żywności czystej ekologicznie. Dodatkowym czynnikiem jest **powiązanie z rozwojem agro i ekoturystyki oraz turystyki kwalifikowanej**. Ważnym czynnikiem jest możliwość współdziałania gmin, które wspólnie tworzą obszar wielkości powiatu, wystarczająco duży dla uruchomienia efektywnych ekonomicznie procesów przekształceniowych, bowiem w stanie podjąć zadaniom wytworzenia odpowiedniej **infrastruktury organizacyjnej** w zakresie szkolenia rolników, badania rynku oraz skupu i sprzedaży. Organizacja ta powinna być dostosowana do aktualnych i przyszłych wymagań Wspólnoty Europejskiej, jej koszty będą mogły być w dużej części pokryte ze środków pomocowych. Szczegółowe omówienie tych zagadnień oraz lista funduszy pomocowych jest zawarta w tomie dokumentacji Studium poświęconym współpracy z UE autorstwa J. Sarula.

Realizacja programu mieszkalnictwa (opracowanie J. Żyłki) jest również przykładem powiązania procesów ochrony przyrody z procesem zmiany przeznaczenia gruntów i pozyskiwania inwestorów oraz poprawy struktury demograficznej gminy. Wyznaczenie obszernych terenów mieszkalnictwa wiąże się z budową domów na dużych działkach tak zwanych ekologicznych - wielkości ~3 000 m² oraz rezydencji w dużych

ogrodach o charakterze parkowym. W ten sposób realizuje się jednocześnie program zadrzewiania i mieszkalnictwa bez zbytniego zagęszczania zabudowy, stosownie do tradycji suwalskiego krajobrazu kulturowego.

2.3.3. Ochrona przed nadmierną antropopresją

Główne zagrożenia wynikające z działalności człowieka są następujące:

- zanieczyszczenia wód powierzchniowych na skutek braku kanalizacji zbiorczej we wsiach zwodociągowanych, szczególnie we wsiach z dużą liczbą pensjonatów i zagród agroturystycznych,
- eutrofizacja jezior, szczególnie bezodpływowych, spływającymi do nich nawozami,
- nadmierna zabudowa brzegów jezior dla celów rekreacyjnych,
- nadmierna penetracja atrakcyjnych turystycznie i wartościowych przyrodniczo miejsc
- brak kanalizacji w miejscowościach gminnych.

Ważniejsze sposoby przeciwdziałania zagrożeniom:

W zakresie wód:

- budowa kolektorów i oczyszczalni we wsiach zwodociągowanych o zwartej zabudowie,
- budowa oczyszczalni zagrodowych we wsiach zwodociągowanych o zabudowie rozproszonej,
- stosowanie szczelnych zbiorników i wywóz nieczystości,
- stosowanie oczyszczalni zbiorczych w osiedlach domków rekreacyjnych.

W zakresie eutrofizacji:

- zapobieganie eutrofizacji jezior poprzez zmianę sposobu użytkowania gruntów rolniczych: z orných na użytki trawiaste w obrębie 500 m strefy od brzegów jezior, zgodnie z zaleceniem ustawowym. Tworzą one ekosystemy trawiaste zatrzymujące składniki odżywcze i trucizny,
- dopuszczanie, stosownie do możliwości terenowych zabudowy letniskowej w pasie 200 > .... < 500 m od brzegów jezior z silnym zadrzewieniem,
- przestawianie gospodarstw na produkcję ekologiczną,
- stosowanie eksperymentalnych upraw np. ziół, krzewów leczniczych, sadów ekologicznych, warzyw, dostosowanych do topoklimatów,

W zakresie nadmiernej penetracji cennych ekosystemów przez turystów:

- utworzenie systemu korzystania ze środowiska w jego masowym wydaniu, poprzez skierowanie największych strumieni turystów do miejsc wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę zabezpieczającą i z natury swojej dostatecznie odpornych. Atrakcyjne punkty widokowe przy głównych drogach i na obrzeżu Suwalskiego Parku Krajobrazowego, wzdłuż krajobrazu chronionego Doliny Rospudy, wokół jezior doliny Bludzi, powinny być powiązane z infrastrukturą w postaci tarasów widokowych, kawiarni, restauracji i pensjonatów w celu odciążenia wnętrza Parku, krajobrazu chronionego Doliny i innych podobnych miejsc,
- podobnie otoczenie jeziora Wizajny i Szelment należy wyposażyć w system złożony z miejsc centralnych o silnej odporności na penetrację turystów. dzięki odpowiedniej infrastrukturze oraz miejsc o charakterze naturalnego krajobrazu, odpowiednio chronionych, dostępnych turystom zdolnym szanować wartościowy przyrodniczo krajobraz.
- miejsca najbardziej wartościowe przyrodniczo należy udostępniać jedynie turystom pieszym,
- alternatywnie, dla turystów zmotoryzowanych i innych „wygodnych”, należy przygotować pola biwakowe, małe hotele, apartamenty turystyczne, korty tenisowe, pola golfowe, baseny, sale koncertowe i amfiteatry oferujące wypoczynek na łonie natury ale wśród ludzi i rozrywek dające szansę przejścia części turystów miejscowościom mniej szczerze wyposażonym przez naturę, ale chcącym podjąć wysiłek inwestycyjny.

W zakresie nadmiernej urbanizacji:

- brzegi jezior zgodnie wymogiem ustawowym powinny być bezwzględnie chronione przed zabudową, jako cenny zasób naturalny przyciągający turystów, z wyjątkiem miejsc przeznaczonych na ogólnie dostępną infrastrukturę turystyczną o odpowiednim zabezpieczeniu w zakresie oddziaływania na środowisko, infrastruktura ta powinna być projektowana przez architektów wyłonionych w drodze konkursu.
- rozproszona zabudowa kolonijna i samotnicza, dostosowana do warunków terenowych, jest jedną z cech krajobrazu lokalnego i powinna być chroniona, jako cecha jego osobowości i atrakcyjności,
- należy w miarę możliwości odtwarzać starą zabudowę drewnianą, jako element naturalnego krajobrazu kulturowego,

należy dążyć do poprawy wizerunku wsi po przez działania na rzecz ładu przestrzennego i studia w tym kierunku (konkursy architektoniczno-urbanistyczne).

3. Główne kierunki zagospodarowania przestrzennego wynikające z uwarunkowań

3.1. Kierunki Europejsko regionalne

Wyznaczając obszary inwestowania z dużym zapasem zespół autorski Studium miał na względzie wejście Polski do Unii Europejskiej i związane z tym faktem nowe możliwości oraz zagrożenia. Są to:

- klasyfikacja zasobów lokalnych uwzględniająca czynnik DE: unikalne środowisko i krajobraz jako cenny zasób dla turystyki i eko-rolnictwa,
- zasoby terenów dla mieszkalnictwa stałego i letniskowego,
- zasoby terenów dla usług turystycznych,
- zasoby terenów dla czystego przemysłu,
- rozwój infrastruktury technicznej, *w tym rozwój energetyki wiatrowej oraz tworzenie warunków do przekazywania uzyskanej energii do krajowego systemu elektroenergetycznego poprzez budowę farmy wiatrowej w Starej Chmielówce, oraz tworzenie sprawnego i niezawodnego systemu elektroenergetycznego poprzez budowę linii napowietrznej WN 110kV GPZ EtK – RPZ „Hańcza” Suwałki, równoległej do istn. linii 110 kV Suwałki Hańcza – Olecko – EtK2; przewiduje się miejscami przebudowę istn. linii 110 kV na dwutorową,*
- rozwój infrastruktury społecznej.

Zagrożenia:

Brak pogłębionych studiów planistycznych wiążących trzy czynniki: przyrodniczy-społeczny i gospodarczy na szczeblu planów miejscowych.

Niedostatki struktury informacyjnej i oświaty także dorosłych.

W przewidywanych do wykonania planach miejscowych należy pogłębić problemy dynamicznego współdziałania trzech czynników zrównoważonego rozwoju: ekologicznego, społecznego gospodarczego.

3.2 Prawno-administracyjne i przestrzenno krajobrazowe

Strategiczne ustalenia planów miejscowych zostały uwzględnione rozwinięte w „Zasadach ustalania warunków zabudowy” załączonych do polityki przestrzennej gmin. Dotyczą one:

- respektowania ochrony środowiska przyrodniczego rozumiane systemowo i kreatywnie przez realizację sprzężenia zasoby-ochrona-gospodarka (wyznaczanie stref zabudowy turystycznej jako odciążenia SPK . innych atrakcyjnych miejsc)
- uruchomienie zasady zabudowy rekreacyjnej i mieszkaniowej sprzyjającej rozwojowi wsi w obrębie zwartej zabudowy

- preferencje dla inwestorów odtwarzających elementy starej zabudowy w tradycyjnych technologiach
- poprawa wizerunku wsi jako czynnik rozwoju i przepis obligujący zarząd gminy.

3.3. Środowiskowo przyrodnicze i kulturowe oraz gospodarcze

Zaproponowane strefy funkcjonalne zagospodarowania przestrzennego tworzą system obszarów dla rozwoju wzajemnie się wspierających procesów:

- rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- rozwoju działań pro-przyrodniczych (mała retencja, zadrzewianie, zakrzewianie, ochrona zlewni jezior, przechodzenie z uprawy płużnej na pastwiska stałe),
- restytucji zanikających ras bydła i gatunków roślin,
- rozwoju agroturystyki i ekoturystyki,
- rozwoju mieszkalnictwa,
- rozwoju rekreacji.

3.4. Transport i komunikacja

- rozwój infrastruktury obsługi podróżnych wokół Via Baltiki,
- rozwój komunikacji na linii północ-południe,
- sezonowy transport turystów przy pomocy mikrobusów wokół SPK i Doliny Rospudy,
- budowa małego lotniska turystycznego w Popaszni, jako uzupełniającego dla lotniska w Suwałkach.

4. Polityka przestrzenna gmin w warunkach współpracy europejskiej

- cele nadrzędne: realizacja zadań własnych i poprawa jakości życia,
- cele strategiczne: wielofunkcyjny rozwój wsi, turystyka, przetwórstwo, rolnictwo ekologiczne, mieszkalnictwo,
- zasoby strategiczne: położenie geograficzne - przygraniczne, krajobraz, czyste wody, gleby i powietrze, rolnicza przestrzeń produkcyjna o nieskażonych glebach, wolna przestrzeń, niski współczynnik urbanizacji, tereny inwestycyjne dla mieszkalnictwa, turystyki, usług, nieuciążliwej produkcji, niski poziom patologii społecznych, zasoby pracy,